Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych

dla

Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Rok 1869. Wydano i rozesłano dnia 4. Lutego 1869. **II. Część.**

Nr. 8.

Ustawa z dnia 5. Grudnia 1868. r.,

urządzająca rodzaj i sposób wypełnienia obowiązku służby wojskowej w królestwach i krajach, w Radzie Państwa reprezentowanych.

Za zgodą obu Izb Rady Państwa, uznaję za stosowne, rozporządzić, co następuje:

Artykuł I.

Sposób i rodzaj wypełnienia obowiązku służby wojskowej, następująca ustanawia się ustawa.

Artykuł II.

Ustawa niniejsza z dniem ogłoszenia obowiązywać zacznie, i ma być wraz ze wszystkiemi w §§. 21. aż do 29. włącznie zawartemi korzyściami zastosowaną także do obecnie służących w armii lądowej lub marynarce, z tem jednakże zastrzeżeniem, że w uwzględnieniu nasuwających się trudności przechodowych przy niektórych oddziałach wojskowych, przenoszenie asenterowanych w roku 1865. i w roku 1866. do rezerwy, tam gdzie państwowy Minister Wojny w porozumieniu z Ministrem Obrony krajowej uzna to za bezwarunkowo konieczne, nastąpi dopiero w roku 1870., lecz przez czas trwania obowiązku służby rezerwowej wolni będą od wszelkich ćwiczeń wojskowych.

Artykuł III.

Dla miasta Tryestu i jego okręgu istniejące wyjątki i uwzględnienia, odnoszące się do wypełnienia obowiązku służby wojskowej niniejszem znoszą się.

Popisowi z dawnych okręgów Raguzy i Kattaro w Królestwie Dalmacyi od służby wojskowej dotąd uwolnieni, obowiązek służby wojskowej tylko w landwerze pełnić mają.

O organizacyi i użyciu, mocą niniejszej ustawy obowiązanej do służby wojskowej ludności Tyrolu i Forarlbergu, która do uzupełnienia pułku strzelców nie będzie po-

trzebną, jakoteż o wypełnieniu tam obowiązku służby wojskowej, landwery, zostaną wydane bliższe określenia w drodze prawodawstwa krajowego.

Artykuł IV.

Te osoby, za które przed wejściem w życie tej ustawy złożono i przyjęto w myśl rozporządzenia z dnia 21. grudnia 1856. r. taxę uwalniającą, zostają od wszelkiej służby wojskowej w zupełności i na zawsze uwolnione.

Artykuł V.

W razie grożącego niebezpieczeństwa wojny, gdyby przepisany stan wojskowy armii i marynarki nie był kompletny, mogą wszyscy ci, którzy w myśl dotychczasowych ustaw o uzupełnieniu armii obowiązani byli do służby wojskowej, i uczynili wprawdzie zadość swemu obowiązkowi stawiennictwa, jednak nie zostali wcieleni do armii (marynarki wojennej), a 32. roku życia jeszcze nie ukończyli, w miarę swego wieku pociągniętymi być na czas trwania wojny do służby w rezerwie lub landwerze.

Artykuł VI.

Od dnia wejścia w życie tej ustawy kara cielesna i kara kajdan nie mogą być zastosowywane w wojsku, marynarce wojennej i landwerze.

Artykuł VII.

Co do kar mających być wymierzanemi w myśl niniejszej ustawy, należeć ma przeprowadzenie procesu, wyrokowanie i wykonanie do władz politycznych według wydanych dla nich przepisów o wykonaniu politycznej władzy karnej.

Artykuł VIII.

Mój Minister Obrony krajowej w porozumieniu z wspólnym Ministrem Wojny ma wydać potrzebne do wykonania tej ustawy rozporządzenia.

Buda dnia 5. grudnia 1868.

Franciszek Józef m. p.

Taaffe m. p., **Plener** m. p., **Hasner** m. p., **Potocki** m. p., **Giskra** m. p., **Herbst** m. p., **Brestel** m. p., **Berger** m. p.

Ustawa wojskowa.

§. 1.

Obowiązek służby wojskowej jest powszechnym, a każdy zdolny do broni obywatel Państwa osobiście wypełniać go musi.

§. 2.

Siła zbrojna rozpada się na armię, marynarkę wojenną, landwerę i rezerwę uzupełniającą; ostatnia jako uzupełnienie wydarzającego się podczas wojny w armii (marynarce wojennej) ubytku w ustanowionej sile wojennej.

O ustanowieniu pospolitego ruszenia rozporządzi osobna ustawa.

§. 3.

Obowiązek wstąpienia do armii, do marynarki wojennej lub landwery, tudzież do uzupełniającej rezerwy (§. 2.) rozpoczyna się z dniem 1. stycznia roku kalendarzowego, w którym obowiązany do służby wojskowej kończy rok 20ty życia.

§. 4.

Obowiązek służby w armii i marynarce wojennej wynosi:

a) trzy lata w linii;

b) siedm lat w rezerwie;

w landwerze:

a) dwa lata dla tych, którzy po ukończonej służbie w armii lub rezerwie uzupełniającej przeniesieni zostaną do landwery;

b) lat dwanaście dla obowiązanych do służby wojskowej, bezpośrednio (§. 32.) do landwery wcielonych.

Zapisani do rezerwy uzupełniającej pozostaną aż do skończonego 30go roku życia przeznaczeni do służby w armii (marynarce wojennej) §§. 2. i 32.

Ci, co swój obowiązek służby wypełnili w marynarce wojennej, nie są obowiązani do służby w landwerze.

Czas służby wszystkich w regularnym okresie stawienniczym (§. 31.), a dodatkowo aż do dnia 1. października assenterowanych poborowych liczy się od 1. października roku stawiennictwa, zaś czas wcielonych po za tym okresem lub ochotników liczy się od dnia poboru.

§. 5.

W razie, jeżeli osobną ustawą postanowione zostanie utworzenie pospolitego ruszenia, będzie ono mogło być tworzonem tylko z ochotników, nie należących ani do armii, ani do marynarki wojennej, ani do landwery.

§. 6.

Kto w wieku obowiązującym do służby wojskowej (§§. 3. i 4.) uzyskał prawo obywatelstwa w monarchii, powinien bez względu na to, czy i w jaki sposób dopełnił obowiązku służby wojskowej w swym dawniejszym kraju rodzinnym, wypełnić nadto w miarę wieku swego przypadający nań jeszcze podług ustawy niniejszej obowiązek służby wojskowej.

§. 7.

Armia i marynarka wojenna są przeznaczone do obrony całej Monarchii przeciw nieprzyjaciołom zewnętrznym, tudzież do utrzymania porządku i bezpieczeństwa wewnątrz.

§. 8.

Landwera podczas wojny służy do poparcia armii i do obrony wewnętrznej, podczas pokoju wyjątkowo także do utrzymania porządku i bezpieczeństwa wewnętrznego.

§. 9.

Gdy będzie tworzone pospolite ruszenie (§. 2.), to jest ono przeznaczone do poparcia wojska i landwery w odpieraniu nieprzyjaciela, gdy usiłuje wkroczyć do kraju, i do zwalczenia tegoż, jeżeli już wkroczył.

Dlatego stawia się pospolite ruszenie, jako część składową siły zbrojnej, pod pieczę prawa narodów.

§. 10.

Należący do armii (marynarki wojennej), a obowiązani do służby w linii, na wezwanie władz wojskowych w każdym czasie do służby stawić się winni.

Rezerwa może być powołaną częściowo, albo całkowicie tylko na rozkaz Cesarza dla uzupełnienia stojącego wojska i marynarki wojennej na stopę wojenną.

Jeżeli tylko częściowe powołanie rezerwistów do czynnej służby wojskowej okaże się potrzebnem, to ma się to dziać podług kolei lat, od najmłodszych począwszy.

Powołanie i mobilizacya landwery następuje także tylko na rozkaz Cesarza wedle zawartych w ustawie o obronie krajowej określeń.

Powołanie i organizacya pospolitego ruszenia (§. 2.) urządza się na rozkaz Cesarza w drodze Ministerstwa Obrony krajowej, w miarę i o ile krajowi bezpośrednio zagraża napad nieprzyjacielski. — Faktyczne używanie pospolitego ruszenia należy do naznaczonego przez Cesarza wodza wojskowego.

Dotyczące władze wojskowe i landwery zwołują rezerwistów i landwerzystów do peryodycznych ćwiczeń wojskowych (§. 36.).

§. 11.

Potrzebną do wspólnej obrony całej Monarchyi siłę armii i marynarki wojennej, ustanawia się w myśl §§. 1., 2., 3. i 36. ustawy z dnia 21. grudnia 1867., Dz. u. P. nr. 146., w porozumieniu z węgierskim Sejmem mocą niniejszej ustawy, nie dotykając konstytucyjnych praw ciał reprezentacyjnych na 800.000 ludzi w zupełnej stopie wojennej, nie wliczając w to oddziałów Pogranicza Wojskowego.

W siłę tę wchodzi już i rezerwa (§. 4.).

Wojenna ta siła armii i marynarki wojennej ma obowiązywać przez najbliższych lat dziesięć.

Wnioski, mające na celu dalsze niezmienne pozostawienie lub zmianę ustanowionej siły zbrojnej, w każdym razie przed końcem dziewiątego roku przedłożone być powinny konstytucyjnie Reprezentacyom obu części Monarchii celem nowego układu.

§. 12.

Ogólna siła landwery powstaje z liczby obowiązanych do służby w landwerze.

Reprezentowane w Radzie Państwa królestwa i kraje, z wyjątkiem Tyrolu i Forarlbergu, stawiają łącznie 79 batalionów piechoty, tudzież z każdego okręgu uzupełniającego każdego pułku jazdy po jednym lub dwa szwadrony kawaleryi.

Bliższe postanowienia zawiera ustawa o landwerze.

§. 13.

Kontyngens mający być rozdzielony stosownie do liczby ludności między królestwami i krajami, w Radzie Państwa reprezentowanemi z jednej, a krajami Korony Węgierskiej z drugiej strony, kontyngens ten do utrzymania armii i marynarki wojennej w oznaczonej powyżej (§. 11.) sile, ze względu na zaprowadzony system kadr i musztry, tudzież do utworzenia rezerwy potrzebnej, może — po oznaczeniu takowego — przed upływem lat 10 być zakwestyonowanym tylko w tym razie, jeżeli Cesarz uważa podwyższenie lub zniżenie kontyngensu za konieczne, za pośrednictwem dotyczących Rządów odpowiedzialnych; faktyczne odstawienie rekrutów może atoli tylko wtenczas nastąpić, jeżeli ustawodawstwo na ów rok pobór już uchwaliło.

Dziesięcioletnia ogólna rezerwa uzupełniająca nie powinna być większą od pierwszego, stosownie do poprzedniego ustępu, uchwalonego rocznego kontyngensu rekrutów.

Przy rozkładzie dotyczącego kontyngensu obu części Monarchii, dopóki w obu dzielnicach nie zostaną przeprowadzone, oparte na równych zasadach nowe spisy ludności, posłużą istniejące dotychczas, o spisach ludności daty urzędowe za podstawę, podług których z ustanowionej siły armii 800.000 przypada na królestwa i kraje w Radzie Państwa reprezentowane 470.368, a na ludność krajów Korony Węgierskiej 329.632

ludzi; ludność zaś Pogranicza wykonywająca w inny sposób służbę wojskową dopóty nie wchodzi w tę rachubę, dopóki instytucya Pogranicza Wojskowego faktycznie istnieć będzie.

§. 14.

Armia i marynarka wojenna uzupełniają się:

a) przez wcielanie elewów z wojskowych zakładów naukowych (§. 19.);
b) przez dobrowolne wstępywanie (§. 20 — 24);
c) przez stawianie z urzędu (§. 45. — 47.);
d) przez stawianie regularne, a w razie wojny przez wcielanie zapisanych do rezerwy uzupełniającej, którzy nie przekroczyli jeszcze trzydziestego roku życia (§. 31 — 35.).

§. 15.

Landwera uzupełnia się:

a) przez wcielanie rezerwistow po ukończeniu służby w armii i zapisanych do rezerwy uzupełniającej, którzy trzydziesty rok życia przekroczyli (§. 4.);
b) przez bezpośrednie przydzielanie obowiązanych do służby wojskowej (§. 32.);
c) z takich ochotników, którzy swemu obowiązkowi stawienia się zadość uczynili, już nie są obowiązani do służby w landwerze, lecz jeszcze są zdolni do służby, mianowicie z obowiązkiem służby dwuletniej, ewentualnie na czas trwania wojny.

§. 16.

Dla wstępujących do armii i marynarki wojennej potrzeba:

a) prawa obywatelstwa w jednej z obu połów Państwa;
b) potrzebnego uzdolnienia umysłowego i cielesnego, a wzrostu najmniej 59 cali miary wiedeńskiej; (potrzebni do armii profesyoniści, dalej majtkowie i rzemieślnicy okrętowi przyjmowani będą bez względu na wzrost ciała);
c) wieku najmniej skończonych lat 17 a najwyżej lat 36.

Cudzoziemcy mogą tylko wyjątkowo za zezwoleniem Cesarza pod warunkami b) i c) do wstąpienia w armię (marynarkę wojenną) na czas przepisany służby w linii być przypuszczeni, jeżeli się wykażą bezwzględnem pozwoleniem Rządu swego.

§. 17.

Czasowe uwolnienie od obowiązku wstąpienia do armii, marynarki wojennej lub landwery, otrzymuje:

1. syn jedynak niezdolnego do zarobku ojca lub owdowiałej matki;

2. po śmierci ojca, wnuk jedynak niezdolnego do zarobkowania dziadka lub owdowiałej babki, jeżeli syna nie mają;

3. brat zupełnie osierociałego rodzeństwa.

Do uwolnienia może jednak rościć sobie prawo tylko ów jedyny syn, wnuk lub brat rodzony i z prawego łoża, jeżeli od uwolnienia jego zawisło utrzymanie jego rodziców, dziadów i rodzeństwa, a on obowiązku tego dopełnia.

Nieślubnemu synowi przysłuża to samo prawo do uwolnienia, jeżeli od jego uwolnienia zawisło utrzymanie jego nieślubnej matki, a on ten obowiązek wypełnia.

Przypuściwszy te same warunki, zarówno jak jedyny syn, wnuk lub brat ma być traktowany i ten, którego jedyny brat lub reszta braci:

a) zostają w obowiązku służenia w linii lub rezerwie,

b) jeszcze nie mają lat 18, lub
c) z powodu ułomności nie do wyleczenia tak umysłowych jak i cielesnych do wszelkiego zarobkowania są niezdolni.

Kto na podstawie tych postanowień był czasowo uwolnionym, lecz tytuł, z którego był uwolnionym, utraca, lub warunków onego dopełniać zaniedbuje, podlega obowiązkowi wstąpienia do armii, marynarki wojennej lub landwery w przypadającej klasie wieku swego.

O czasowych uwolnieniach rozstrzyga komissya asenterunkowa (§. 32.), od której odwołać się można do Ministerstwa Obrony krajowej, które uprawnione jest delegować dotyczącą władzę krajową do wydania orzeczenia.

Przeciw orzeczeniu komissyi asenterunkowej potwierdzonemu przez Ministerstwo Obrony krajowej, lub przez delegowaną w tym celu władzę krajową, nie ma już dalszego rekursu.

§. 18.

Obowiązani do służby wojskowej, którzy wprawdzie nie do właściwej służby wojskowej, lecz natomiast do innych ich obywatelskiemu powołaniu odpowiadających usług w celach wojennych są przydatnemi, w razie wojny do takowych pociągani być mogą.

§. 19.

Wcielanie elewów występujących z wojskowych zakładów naukowych do armii (marynarki wojennej) zarządzają władze wojskowe podług istniejących w tym względzie osobnych przepisów.

Każdy elew zakładu takiego, wykształcony na wojskowo-bezpłatnem miejscu lub z fundacyi, przez lat 10; każdy zaś na półwolnem miejscu wykształcony, przez lat 7; a jako płacący elew przez lat 4, od dnia wystąpienia z zakładu w armii (marynarce wojenej) służyć powinien osobiście.

§. 20.

Dobrowolnie może każdy krajowiec wstąpić do armii (marynarki wojennej), jeżeli ma do tego potrzebne wymogi (§. 16.).

Wykluczeni ci są, co nie posiadają pełni praw obywatelskich z powodu odcierpianego wyroku sądowo-karnego.

Małoletni, chcący dobrowolnie wstąpić, potrzebują przyzwolenia ojca lub opiekuna swego.

Wstępującemu dobrowolnie przysłuża prawo obrania sobie korpusu wojska, w którym służyć pragnie, przypuściwszy, że obrany korpus armii jest uprawnionym do przyjmowania ochotników, i że ochotnik posiada odpowiednie zdolności.

Owym obowiązanym do służby, którzy stosownie do klassy wieku swego (§. 32.) już są powołani do regularnego stawania, podczas trwania okresu ich stawiennictwa, wstęp dobrowolny nie jest dozwolonym. Ten, co prawnie był obowiązanym do stawania, a nie stanął, utracił przeto prawo dobrowolnego wstąpienia dopóty, dopóki się nie podda decyzyi komissyi asenterunkowej pod względem zaniedbanego stawienia się.

§. 21.

Krajowcy, posiadający taki stopień wykształcenia, który odpowiada ukończonym studyom w gimnazyum wyższem, w wyższej szkole realnej lub w jakimkolwiek zakładzie na równi z nią stojącym, i z takowych świadectwami wydanemi przez publiczne, lub prawem publicznego wykładania obdarzone takowe zakłady, lub examinem, przed umyślnie

do tego ustanowioną mieszaną komissyą złożonym, się wykażą, którzy dobrowolnie do armii wstępują i przez czas służby z własnych funduszów się ubierają, uzbrajają i żywią (przy jeździe także i konia sobie kupują i o utrzymanie konia się starają), w czasie pokoju już po jednorocznej czynnej służbie, począwszy od dnia wstąpienia do służby, do rezerwy przeniesieni zostają, i w razie, jeżeli chcą kontynuować studya swoje, mają prawo wyboru garnizonu, tudzież roku służby jednorocznej aż do 25go roku życia. Jeżeli ponoszą koszta własnego pomieszkania, natenczas nie wolno ich umieszczać w koszarach.

Jakie zakłady naukowe krajowe i zagraniczne w tej mierze za równe uznane zostaną z gimnazyami wyższemi lub wyższemi szkołami realnemi, tudzież w jaki sposób komissya mieszana ma być złożoną, jakoteż przedmioty i sposob examinowania, o tem orzeknie Ministerstwo krajowe w porozumieniu ze wspolnym Ministrem Wojny.

Także pozbawieni środków utrzymania powyższej kategoryi, jeżeli ubostwo, tudzież nienaganne i obyczajne zachowanie, w głównych zaś przedmiotach postępy celujące wykazują, lub świadectwa dojrzałości, albo świadectwa z odbytego z rezultatem uzdolnienia examinu rządowego przedkładają, mogą być przypuszczeni do jednorocznej służby ochotniczej, i przez ten czas ze wspólnego budżetu wojskowego pobierać mundur, rynsztunek i utrzymanie.

Jeżeli ochotnicy w poprzednich paragrafach wzmiankowani odpowiednio złożyli przepisane dla oficerów z rezerwy i landwery examin i jednoroczną służbę odbyli w miarę istniejących lub zachodzących braków i stosownie do swojej rangi jako aspiranci na oficerów, powinni być mianowani oficerami rezerwy. Oficerowie ci podczas dalszej swej służby wojskowej jeszcze udział brać powinni w trzech tylko ćwiczeniach wojskowych, każdą razą najdłużej przez 4 tygodnie.

W razie mobilizacyi w przeciągu lat 9ciu, w miarę potrzeby i decyzyi wspólnego Ministra Wojny powinni być używani w armii lub w landwerze, po 9ciu zaś latach, stosownie do prawnego ich przeznaczenia, tylko w landwerze.

§. 22.

Marynarze z powołania, którzy tak pod względem ogólnego wykształcenia swego, jakoteż ukończonych z dobrym skutkiem studyów w krajowych lub zagranicznych szkołach marynarskich świadectwem lub odpowiednio złożonym examinem się wykazują, zostają na jednoroczną służbę ochotniczą do marynarki wojennej przyjmowani, z uwolnieniem ich od obowiązku umundurowania i żywienia się z własnych funduszów, a po dobrze złożonym examinie, tudzież w miarę potrzeby mianowani zostaną oficerami rezerwy marynarskiej.

Ci oficerowie rezerwy na wypadek wojny obowiazani są do wszelkiego rodzaju służby marynarskiej.

§. 23.

Medycy mogą jednoroczną służbę ochotniczą w szpitalach wojskowych; weterynarze jako praktykanci weterynarscy przy pułku jazdy lub artyleryi, lub też przy szwadronie zaprzęgów polowych wypełniać, jeżeli potrzebnem w tej mierze wykażą się uzdolnieniem.

Podczas wojny będą oni, stosownie do ich obowiązku służby, używani albo w armii (marynarce wojennej), lub w landwerze, a także i w polnych lub innych szpitalach.

§. 24.

Farmaceuci mogą jednoroczną służbę ochotniczą pełnić w aptekach wojskowych, a na przypadek wojny analogicznie z obowiązanymi do służby lekarzami będą traktowani. (§. 23.)

§. 25.

Kandydaci stanu duchownego każdego prawnie uznanego kościoła lub stowarzyszenia religijnego, w razie wcielenia ich do armii (marynarki wojennej lub do landwery), otrzymują na swą prosbę urlop do ukończenia swych nauk teologicznych.

Po otrzymaniu wyższych święceń, względnie po dokonanej nominacyi na duszpasterzy, dotyczący zostaną zaciągnięci w listę wojskowych duszpasterzy, a w razie wojny, stosownie do swego obowiązku służby, albo w armii (marynarce wojennej), albo w landwerze, jakoteż do służby w polnych lub stałych szpitalach mogą być umieszczeni jako duszpasterze.

Gdyby zaś kandydaci ci porzucili studya teologiczne i stan duchowny, do służby wojskowej powołani być mogą.

§. 26.

Obowiązani do służby w armii (marynarce wojennej) i landwerze urzędnicy Państwa, urzędnicy prywatno-familijnych i dziedzicznych dóbr Najjaśniejszego Pana, urzędnicy funduszów publicznych, Reprezentacyj krajowych i powiatowych, gmin prowadzących zarząd polityczny, jeżeli posady te wymagają ukończonych studyów prawno-politycznych, dalej professorowie i nauczyciele w publicznych, lub prawem publicznego wykładania obdarzonych zakładów naukowych, do których i szkoły ludowe policzyć należy, mogą na wypadek wojny w liczbie, niezbędnej do prowadzenia służby administracyjnej i nauki, na wniosek dotyczących Ministrów fachowych za zezwoleniem Cesarza, na posadach swych pozostawieni być.

To samo postanowienie tyczy się kondycyonowanych w służbie pocztowej, telegraficznej i kolejowej, o ile są niezbędnymi do pełnienia służby.

§. 27.

Kandydaci stanu nauczycielskiego szkół ludowych i nauczyciele w tychże zakładach, dalej właściciele odziedziczonych gospodarstw ziemskich, jeżeli tamże stale zamieszkują, gospodarstwem sami zarządzają, a dochody gruntowe gospodarstwa na samodzielne utrzymanie rodziny z pięciu osób złożonej wystarczają, lecz poczwórnej ilości określonych właśnie dochodów nie przekraczają, powinni po wcieleniu ich do armii (marynarki wojennej), lub landwery, w czasie, który nauce w szkołach ludowych, a względnie prowadzeniu gospodarstwa najmniej przeszkadza, przez ośm tygodni wojskowo być ćwiczeni, poczem wracają na urlop, a w czasie pokoju jeszcze tylko w peryodycznych ćwiczeniach wojskowych biorą udział.

§. 28.

Dla marynarzy z powołania, którzy do marynarki wojennej wcieleni zostali, a do których się §. 22. nie stosuje, dalej dla maszynistów można w uwzględnieniu ich technicznych wiadomości i w miarę ich wykształcenia do służby marynarskiej, w czasie pokoju zniżyć czynną służbę do jednego roku.

§. 29.

Marynarze, którzy do marynarki wojennej wcieleni zostali, lecz do jakiejkolwiek szkoły nautycznej, lub do szkoły budowy okrętów uczęszczają, mają w pokoju na czas trwania frekwentacyi szkolnej urlop otrzymać.

§. 30.

Liczba obowiązanych do służby wojskowej, mających się wcielić do armii (marynarki wojennej) i do rezerwy uzupełniającej (§. 13.) ma być rozrepartowaną na pojedyncze królestwa i kraje podług cyfry ludności takowych, w obrębie pojedynczych krajów zaś podług liczby zdatnych do wojska ma być rozłożoną na okręgi poborowe.

§. 31.

Regularny pobor do armii (marynarki wojennej) i do landwery odbywa się każdego roku w czasie od 1. kwietnia do końca maja, wcielenie zaś do szeregów z dniem 1. października.

§. 32.

Komissye mieszane przeprowadzają pobor z grona obowiązanych do służby wojskowej, w okręgu poborowym zamieszkałych, podług kolei klassy wieku, a w każdej klassie wieku podług kolei losu.

Wszyscy od 1. stycznia do 31. grudnia pewnego roku urodzeni młodzi mężczyźni stanowią razem jedne klassę wieku, która oznacza się według roku urodzenia.

Do poboru powołują się trzy klassy wieku.

Każdemu działowi armii lub marynarki przekazuje się najbardziej do niego uzdolnionych, z uwzględnieniem ile możności życzenia odstawionych do służby.

Liczba wcielonych w obrębie cyfry kontyngensu, jeszcze pozostała po pokryciu potrzeby broni specyalnych i zakładów, przydzieloną zostanie dotyczącemu pułkowi okręgu uzupełniającego; mają oni ile możności być pozostawieni w okręgu uzupełniającym dla wykształcenia.

Po zupełnem pokryciu kontyngensu dla armii i marynarki wojennej, tudzież dla rezerwy uzupełniającej, nadwyżka zdolnych do służby wojskowej z powołanych trzech lat wieku, każdego okręgu poborowego, do landwery przydzieloną zostanie.

Przeznaczenie obowiązanych do służby wojskowej pierwszej i drugiej klassy wieku, do rezerwy uzupełniającej, jest czasowe i nie uwalnia od obowiązku stawiennictwa w drugiej względnie w trzeciej klassie wieku.

Przeznaczeni do rezerwy uzupełniającej mają, stosownie do swego uzdolnienia do rozmaitych działów armii, być powciągani w listy stawiennicze, w czasie pokoju pozostawieni w swoich obywatelskich stósunkach, a tylko w razie wojny na rozkaz Cesarza w miarę swego wieku do uzupełnienia armii lub marynarki wojennej użyci.

Po skończeniu wojny, powołani z rezerwy uzupełniającej opuszczają armię czyli marynarkę wojenną, i wracają do dawnego swego stosunku.

Ci obowiązani do służby wojskowej, którym w trzeciej klassie wieku przyznano czasowe uwolnienie od obowiązku służby w armii (§. 17.), ze wstąpieniem do czwartej klassy wieku również wchodzą do rezerwy uzupełniającej.

§. 33.

Jeżeli powołany do wstąpienia do armii, przy regularnym poborze wcielonym być nie może, to zapomocą środków prawnych później sprowadzić go należy; tymczasem zaś w miejsce jego wstępuje podług porządku listy poborowej, najbliższy jego następca, który był przeznaczonym do rezerwy uzupełniającej (§. 32.).

Lecz w miejsce tylu nieobecnych, ilu prawdopodobnie w ciągu czterech miesięcy, licząc od końca okresu poborowego, z uwzględnieniem przeciętnego stósunku zdatności,

do służby wojskowej w armii i marynarce wojennej wcielonemi być mogło, w miejsce tylu nieobecnych należy wcielonych z największym numerem losowanym najstarszej klassy wieku oznaczyć jako następców, i w stosunkach normalnych puszczać na czteromiesięczny urlop.

Czas do zadośćuczynienia zaniechanemu obowiązkowi poborowemu trwa aż do ukończonego roku 36go (§. 16.).

§. 34.

Obowiązani do stawania, których ze strony wojskowej wzbraniają się przyjmować do służby w armii (marynarce wojennej) lub landwerze, mogą na wniosek politycznych członków komissyi być przedstawieni do ostatecznej decyzyi mieszanej, do powtórnego dochodzenia powołanej komissyi.

Decyzyi komissyi tej podlegają i tacy, już odstawieni do armii (marynarki wojennej) lub landwery, którzy do końca roku stawienniczego jako niezdolni do służby na uwolnienie przeznaczeni zostali.

Przeciw postanowieniu tej komissyi odwołać się nie można.

§. 35.

Koszta przybycia do losowania i stawiennictwa każdy obowiązany do stawienia się sam ponosi. Ubogich wspiera gmina, która także ponosi koszta podróży naczelnika gminy i urzędowego towarzysza obowiązanych do stawiennictwa.

Koszta podróży tych, co mają stanąć przed powtórną komissyą poborową, i dodane im asystencyi ponosi skarb publiczny.

Wszelkie inne koszta mają być pokryte stósownie do zasad, istniejących dla urzędowania dotyczącej władzy.

§. 36.

Rezerwiści podczas ich obowiązku rezerwowego mają brać udział w trzechkrotnych ćwiczeniach wojskowych, trwających każdą razą najdłużej cztery tygodnie.

Każde powołanie (§. 10.) do służby czynnej liczy się za jedno ćwiczenie.

Oprócz tego odbywa się co roku dla niepowołanych do ćwiczeń wojskowych rezerwistów po żniwach zgromadzenie dla kontroli, które jednak dłużej jak przez jeden dzień trwać nie powinno.

Ćwiczenia wojskowe i zgromadzenia dla kontroli w landwerze, określa ustawa o landwerze.

§. 37.

Każdemu, który ukończył prawny obowiązek czynnej służby liniowej w armii lub marynarce wojennej, wolno, jeżeli zatrzymanie jego w służbie okazuje się korzystnem, zamiast przejścia do rezerwy, a nawet po upływie obowiązku służby rezerwowej, z roku na rok dalej wznawiać służbę czynną. Osobnemi przepisami określone będą materyalne korzyści dla podoficerów, którzy w taki sposób i pod takiemi warunkami dalej w służbie z własnej woli pozostają.

Postanowienia te dotyczą także podoficerów i landwerzystów, pełniących służbę czynną przy korpusach i oddziałach landwery.

§. 38.

Podoficerowie, którzy przez lat dwanaście, między temi najmniej przez lat ośm jako podoficerowie czynną pełnili służbę w armii, marynarce wojennej, lub w korpusach i oddziałach landwery, i dobrą uzyskali konduitę, zyskują przez to prawa do osiągnięcia

posad w służbie publicznej, tudzież we wspieranych przez Państwo przedsiębiorstwach kolejowych, żeglugi parowej i innych takowych.

Wykazanie postanowień niniejszych określone zostanie osobną ustawą.

§. 39.

Regularne przenoszenie z linii do rezerwy i z rezerwy do landwery z zatrzymaniem stopni szarży, dalej uwolnienie z landwery po upływie ustanowionego dla każdej z tych kategoryj służbowych czasu (§§. 4. i 15.) nastąpi z końcem grudnia każdego roku; na przypadek wojny przenoszenie to, względnie uwolnienie, odbywa się dopiero na rozkaz Cesarza.

Z okazyi przeniesienia lub uwolnienia dotyczący otrzymaje dokument legitymacyjny; opóźnione wydanie dokumentu tego nie pociąga za sobą obowiązku służby poza prawny termin.

§. 40.

Przed ukończeniem obowiązku służby dozwala się tylko na uwolnienie:

a) jeżeli wcielenie było przeciwne ustawie;
b) w razie gdyby się okazała niewyleczalna niezdolność do służby;
c) jeżeli żołnierz wchodzi w jeden z określonych w §. 17. pod 1, 2, 3 stosunków: tudzież
d) w pokoju uwolnienie otrzymać może wcielony jako następca z największem numerem najwyższej klassy wieku (§. 33.), jeżeli poprzednik do końca roku stawienniczego wstępuje do armii lub marynarki wojennej. Czas wysłużony liczy się na rzecz następcy.

Wymienieni pod c) wchodzą, jeżeli stoją w trzeciej lub w wyższej klassie wieku, zaś wymienieni pod d) natychmiast do rezerwy uzupełniającej.

§. 41.

W wypadkach pod a) i b) (§. 40.); przypuściwszy, że pod b) nie ulega wątpliwości, iż niezdatność zachodziła już w czasie wcielenia, należy ubytek przy najbliższem regularnem stawiennictwie wynagrodzić.

Kto bez własnej winy poniósł szkodę przez bezprawne odstawienie, ma prawo żądać wynagrodzenia od tych, co się dopuścili winy.

We wszystkich innych wypadkach uwolnienia nie żąda się postawienia zastępcy.

§. 42.

Każdy należący do klassy wieku obowiązanych do stawienia się przy najbliższem regularnem stawiennictwie, powinien się w miesiącu grudniu poprzedniego roku ustnie lub pisemnie zgłosić do naczelnika gminy swego miejsca rodzinnego, lub miejsca pobytu: gdyby tego zaniechał, a jeżeli go nie wstrzymała nieprzezwyciężona przeszkoda, skazanym będzie, bez względu na dalsze postępowanie prawne, na 100 złr., lub w razie niemożności uiszczenia grzywny, na więzienie aż do 20 dni.

Grzywny przypadają gminnemu funduszowi ubogich w miejscu pobytu winnego.

§. 43.

Naczelnicy gmin i prowadzący metryki odpowiadają za prawdziwość głównych podstaw do list stawienniczych, a pierwsi i za tożsamość osoby wprowadzonego, i powinni być pomocnymi władzom politycznym we wszystkich czynnościach urzędowych, do przeprowadzenia stawiennictwa potrzebnych.

§. 44.

Kto przez komissyę poborową za niezdolnego na zawsze do służby wojskowej niezostał uznanym, lub kto w trzeciej klassie wieku nie otrzymał uwolnienia od obowiązku stawiennictwa, temu nie wolno się żenić przed wystąpieniem z trzeciej klassy wieku.

Do udzielania wyjątkowego pozwolenia na zawarcie małżeństwa, w razie zachodzących szczególnych, a na uwzględnienie zasługujących okoliczności, upoważnionem jest Ministerstwo Obrony krajowej, które w tym celu może delegować dotyczącą władzę krajową, lecz pozwolenie to nie pociąga za sobą uwolnienia od obowiązku wstąpienia do armii (marynarki wojennej) lub do landwery.

§. 45.

Obowiązany do służby, który się ożenił z przekroczeniem zawartego w §. 44. zakazu, z urzędu odstawionym będzie, a w razie niezdatności, skazany zostanie na karę pieniężną do 1000 złr. w. a. na rzecz gminnego funduszu ubogich, a w razie niemożności zapłacenia na więzienie do sześciu miesięcy.

Ci, którzy się bezprawnie przyczynili do zawarcia zakazanego małżeństwa, karani być powinni grzywną do 500 złr. w. a. na rzecz gminnego funduszu ubogich, w razie zaś niemożności płacenia, więzieniem aż do trzech miesięcy, bezwzględnie na postępowanie jakiemu podpadają, stosownie do regulaminów służbowych, jeżeli zostają w służbie publicznej.

§. 46.

Kto obowiązany jest stanąć przed komissyą stawienniczą, a bez należytego usprawiedliwienia nie stawa, tego uważać należy za zbiegłego od stawiennictwa; tego zaś, co go w tej mierze z przeświadczeniem popiera, uważa się za współwinnego.

Zbiegłego od stawiennictwa stawia się z urzędu, a w razie uznania go za zdolnego, ma, jeżeli nieobecności swojej w przeprowadzonem w tym względzie śledztwie nie mógł usprawiedliwić, lecz stanął dobrowolnie, przez rok jeden, gdyby zaś niedobrowolnie stanął, ma służyć przez dwa lata nad czas prawnego obowiązku służby w linii; w razie uznania go za niezdolnego do służby wojskowej, karany będzie grzywną aż do wysokości 150 złr. w. a, w wypadku niemożności płacenia więzieniem aż do jednego miesiąca.

Jeżeli w tym razie zbiegły od stawiennictwa przekroczył już 36ty rok życia (§§ 16. i 33.), karany będzie grzywną aż do 1000 złr. w. a., w wypadku niemożności płacenia więzieniem aż do sześciu miesięcy.

Współwinni w zbiegostwie od stawiennictwa podpadają grzywnie aż do 500 złr. w. a., albo przy szczególnie obciążających okolicznościach aż do 1000 złr. w. a., a w razie niemożności płacenia, więzieniu karnemu do trzech, względnie do sześciu miesięcy.

Gdzie obowiązani do służby uchylają się w większej liczbie zbiegostwem od obowiązku stawiennictwa, można się chwycić w drodze rozporządzenia nadzwyczajnych środków zaradczych, pod warunkiem usprawiedliwienia takowych przed najbliższą Radę Państwa.

§. 47.

Każdy obowiązany do służby, któremu udowodniono rozmyślne uszkodzenie siebie samego, ma, jeżeli do jakiejkolwiek służby w armii (marynarce wojennej) jeszcze jest zdolnym, z urzędu być odstawionym do armii, i służyć ma dwa lata ponad czas trwania służby w linii.

§. 48.

Landwera podlega:

w pokoju w kwestyach administracyjnych Ministrowi Obrony krajowej, w sprawach wojskowych naczelnemu dowódzcy landwery; bliższe w tej mierze ustanowienia zawiera ustawa o landwerze: natomiast podczas wojny pod względem administracyjnym podlega także Ministrowi Obrony krajowej, pod względem zaś wojskowym wyznaczonemu przez Cesarza Wodzowi.

Państwowy Minister Wojny powinien za pośrednictwem Ministra Obrony krajowej a względnie naczelnego dowódzcy landwery, od ostatniego w drodze Ministerstwa Obrony krajowej odbierać ciągłe wiadomości o stanie, uzbrojeniu, dyslokacyi, wojskowem wykształceniu i karności landwery.

§. 49.

Oficerów landwery wszelkich stopni mianuje Cesarz.

Wyszczególniające i wszelkie w ogóle oznaki we wszystkich stopniach, wyekwipowanie i uzbrojenie, tudzież przepisy służbowe i ćwiczenia są te same co w armii.

§. 50.

Każdy oficer, który jako taki najmniej przez rok pełnił służbę czynną, i którego się nie tyczy §. 19., w pokoju na własne żądanie, z zawieszeniem zwykłej należności może być przeniesiony do rezerwy, lub też do landwery, gdyby był tylko jeszcze obowiązany do służby w landwerze.

§. 51.

Każdy oficer, który się nie znajduje ani w śledztwie sądu karnego, ani sądu honorowego, może dobrowolnie złożyć swoję szarżę, co go ani od wypełnienia wymaganego jeszcze prawnie obowiązku służby wojskowej tak samo nie uwalnia, jak tego oficera, który w drodze sądu karnego lub honorowego szarży swej pozbawiony został.

§. 52.

Oprócz czasu czynnej służby, podlegają stale urlopowani, którzy obowiązani są do służby w linii, tudzież rezerwiści i landwerzyści, przekroczywszy trzecią klassę wieku, dalej oficerowie rezerwy i landwery, jakoteż z zatrzymaniem pensyi i charakteru wojskowego spensyonowani oficerowie i urzędnicy, jak również c. k. inwalidzi patentowani, jeżeli nie przebywają w domach inwalidów, podlegają co do ożenienia się ogólnym ustawom i przepisom, wszelako z zachowaniem obowiązku służenia w armii (marynarce wojennej) lub landwerze.

§. 53.

Urlopnicy w czasie urlopu swego, tudzież nie znajdujący się w czynnej służbie oficerowie i żołnierze z rezerwy i landwery podlegają we wszystkich swych stosunkach cywilnych, jak niemniej w sprawach karnych i policyjnych, sądom i władzom cywilnym, i podpadają tylko tym ograniczeniom, które w ustawie niniejszej są uzasadnione i do utrzymania ewidencyi konieczne.

Zostający w czynnej służbie w armii, marynarce wojennej i landwerze, podlegają wojskowym ustawom karnym i dyscyplinarnym; pod względem zaś swych stosunków cywilnych, nie odnoszących się do służby wojskowej, podlegają ustawom i władzom cywilnym.

Bliższe szczegóły w tem względzie określi osobna ustawa.

Wszyscy za granicą bawiący oficerowie i żołnierze z rezerwy i ladwery, dowiedziawszy się w drodze publicznej, że Monarchii zagraża blizka wojna, i że powołano

rezerwę i landwerę, winni bezzwłocznie wracać do kraju rodzinnego, i zgłosić się do odpowiedniej władzy, nie czekając dopiero na osobne wezwanie.

§. 54.

Uwolnienie w celu wychodźtwa może być udzielone zostającemu w obowiązku służby w linii lub rezerwie ze strony państwowego Ministra Wojny; landwerzyście zaś ze strony Ministerstwa Obrony krajowej; lecz obowiązanemu do służby w linii tylko w tenczas, jeżeli oboje rodzice proszącego o uwolnienie, lub drugi przy życiu pozostały rodzic kraj opuszcza.

W razie zaniechania wychodźtwa, dotyczący winien dopełnić resztę przerwanego uwolnieniem swojem obowiązku służby.

Podczas wojny pozwolenia do wychodźtwa nie można udzielać żadnej osobie, obowiązanej do służby w armii (marynarce wojennej) lub w landwerze.

§. 55.

Obowiązani do służby wojskowej, którzy do służby w armii (marynarce wojennej) lub landwerze nie mogli być pociągnięci, powinni złożyć odpowiednią taxę wojskową dla zakładów utrzymania inwalidów wojskowych.

Wysokość i sposób sciągania tej taxsy określi odrębna ustawa.

Nr. 9.

Obwieszczenie c. k. Namiestnictwa z dnia 23. Stycznia 1869. r. l. 3632,

podające do wiadomości niektóre postanowienia względem zastósowania ustawy wojskowej z dnia 5. Grudnia 1868 r., Dz. ustaw Państwa, co się tyczy należących do służby w c. k. wojsku (marynarce wojennej), tudzież kilka rozporządzeń względem przyjmowania ochotników jednorocznych w roku 1869., i względem wstępowania ochotników w ogólności.

C. k. Ministeryum Wojny dla całego Państwa, za poprzedniem porozumieniem się z Ministerstwami Obrony krajowej obu połów Państwa, i za zgodą tychże, wydało rozporządzenie okólnikowe z dnia 22 Grudnia z. r. praes. nr. 4554 (Dziennik rozporządzeń dla armii, zeszyt 47.) i z dnia 4 Stycznia r. b. Odd. 2. l. 10.938. postanowienia względem zastosowania ustawy wojskowej, wchodzącej w moc obowiązującą w obu częściach Monarchii, z wyjątkiem Pogranicza wojskowego, co się tyczy należących do służby w c. k. wojsku (marynarce wojennej), tudzież wojskowych pobierających pensye i utrzymywanych z funduszu dla inwalidów, jakoteż postanowienia względem przyjmowania ochotników jednorocznych w roku 1869. i względem wstępowania ochotników w ogólności.

W skutku wysokiego rozporządzenia c. k. Ministerstwa Obrony krajowej i Bezpieczeństwa publicznego z dnia 24. Grudnia 1868. r. l. 38.780 kr. ogłaszają się niniejszem te z rzeczonych postanowień, które powinny być wiadome ludności, a mianowicie osobom, chcącym zapewnić sobie korzyść wstąpienia na jeden rok jako ochotnicy.

1. **Wszyscy z dniem wejścia w moc obowiązującą ustawy wojskowej należący do** wojska stałego, bez różnicy stopnia, którzy nie wysłużyli jeszcze w wojsku lat dziesięciu, lub czasu, jakiego wymagają obowiązujące dotychczas ustawy i przepisy, obowiązani są odbyć czas służby, ustanowiony w §. 4. ustawy wojskowej, w stałem wojsku i landwerze, razem lat dwanaście, nie licząc czasu służby odbytego za karę. Przypadający według tego obowiązek służby ma być wyrażony w księgach matrykularnych.

2. Postanowienie to ma być zastosowane także do służących w marynarce wojennej, o ile jednak swój czas służby w tejże odbywają, z tą zmianą, że ci, nie mając obowiązku służenia w landwerze, obowiązani są służyć ogółem tylko lat dziesięć.

3. Czas służby wszystkich osób, od terminu pod 1. wymienionego, należących do stałego wojska (marynarki wojennej) liczy się od dnia asenterunku, czas służby wcielonych z wojskowych zakładów wychowawczych od dnia wystąpienia z tychże.

4. Dziesięcioletni, lub na mocy dotychczas ważnych ustaw i przepisów przypadający obowiązek służby wojskowej ma być uważany jako wypełniony, jeżeli według wymagania dotychczasowych przepisów co do zwyczajnego, po odbytym całkowicie czasie służby uwalniania żołnierzy może być uważany jako ukończony z końcem Czerwca 1868. roku. Należący do tej kategoryi nie są więc już obowiązani do służby w landwerze.

5. Wcieleni powtórnie według przepisu z roku 1856., tudzież podoficerowie obdarzeni nagrodą służbową, należący z dniem wejścia w moc obowiązującą ustawy wojskowej do stałego wojska, jeżeli odbyli dziesięć lat służby wojskowej, nie mogą być uważani jako obowiązani do służby w landwerze, chociażby w skutku powtórnego wstąpienia, lub otrzymania podoficerskiej nagrody służbowej obowiązani byli służyć jeszcze po terminie wyżej wymienionym.

6. W miejscu ważnego dotychczas dla obszaru królestw i krajów, reprezentowanych w Radzie Państwa tytułu puszczania na urlop w moc postanowień §fem 21. l. 18 i §. 42. ustawy o uzupełnieniu wojska z roku 1858. artykułem 7. ustawy z dnia 10. Listopada 1867. r. objętych, zaprowadza się z wejściem w życie ustawy wojskowej ulgi, przyznane w §. 27. tejże właścicielom odziedziczonych gospodarstw wiejskich.

Tym żołnierzom, którzy drogą spadkobierstwa przychodzą lub przyszli w posiadanie gospodarstw wiejskich, może być za dopełnieniem odnośnych warunków prawnych przed wyżej wymienionym terminem, przyznane uwolnienie na czas pokoju od obowiązku służby czynnej, jeżeli mu jeszcze podlegają, nie pomijając jednak ośmiotygodniowego wykształcenia wojskowego i peryodycznych ćwiczeń z bronią.

Uczestnikami tej ulgi mogą być także ci żołnierze, przynależni do królestw i krajów, reprezentowanych w Radzie Państwa, którzy jako właściciele odziedziczonych gospodarstw wiejskich mieli dotychczas przyznany urlop na zasadzie powyższych postanowień według artykułu 7. ustawy z dnia 10. Listopada 1867. r. Co się tyczy dodatkowego ośmiotygodniowego wykształcenia wymienionych w tym ustępie, wydane będą osobne postanowienia.

Przenoszenie takich żołnierzy do korpusów zapasowych jest na przyszłość niepotrzebne.

7. Ci żołnierze, którym na podstawie §. 21. l. 10. ustawy o uzupełnieniu wojska z roku 1858. i artykułu 7. ustawy z dnia 10. Listopada 1867. r. przyznanem zostało prawo do urlopu, jeżeli są obowiązani do służby w linii, mogą być do służby czynnej powołani.

Ale jeżeli zawarli małżeństwo jeszcze przed wejściem ustawy wojskowej w moc obowiązującą, i jeżeli żyje ich żona albo dziecko, to mogą być na czas pokoju uwolnieni od obowiązku czynnej służby, nie pomijając ośmiotygodniowego wykształcenia wojskowego i peryodycznych ćwiczeń z bronią.

8. Rozszerzenie prawa uwalniania wojskowych na mocy §§. 13. i 42. ustawy, o uzupełnieniu wojska na synów nieślubnych (§§. 17. i 40. ustawy wojskowej) ma być zastósowane także do żołnierzy służących obecnie w stałem wojsku i marynarce wojennej.

To prawo otrzymania demisyi ma jednak tylko wtedy miejsce, gdy chodzi o matki potrzebujące wsparcia, bynajmniej zaś nie jest ważnem względem innych członków rodziny, chociażby byli niezdolni do pracy i potrzebowali pomocy, i ma być orzekane według dotychczas obowiązujących przepisów o uwalnianiu wojskowych z tytułu utrzymania owdowiałych matek.

W takim więc wypadku uwalniania należy prócz potrzeby niesienia pomocy matce, mieć zawsze na względzie, czy nie ma innych, zdatnych do pracy synów, ślubnych a względnie i nieślubnych.

Uwolnienie na mocy §§ 17. i 40. *c*), a nawet i *a*) ustawy wojskowej może na przyszłość nastąpić tylko wtedy, jeżeli dotyczący żołnierz oświadczy swoję gotowość do wypełnienia swego obowiązku względem potrzebującego pomocy członka rodziny; jak się samo przez się rozumie, w takich wypadkach uwalniania zastosowanem będzie odtąd także postanowienie § 17. punkt 3. lit. *b*) ustawy wojskowej, według którego tylko na ośmnastoletniego brata żołnierza ubiegającego się o uwolnienie z wojska zważać należy.

9. Osoby z tytułu §§. 17. i 40. lit. *c*) ewentualnie *a*), po wejściu ustawy wojskowej w moc obowiązującą uwolnione ze stałego wojska lub marynarki wojennej, które są w trzeciej lub wyższej klassie wieku, mają, jeżeli jeszcze nie przekroczyły trzydziestego roku życia, być przydzielone do rezerwy zastępczej wojska lub marynarki wojennej dla utrzymania ewidencyi, po przekroczeniu zaś trzydziestego, a przed ukończeniem trzydziestego drugiego roku życia, do landwery.

Aż do ostatecznego ustanowienia ewidencyi rezerwy zastępczej i organizacyi władz do ewidencyi landwery, a względnie władz powiatowych landwery, uwolnieni ci mają być zapisywani w komendach okręgów uzupełniających, do których przynależą.

Co się jednak tyczy żołnierzy dodatkowych (Nachmänner), zgłaszających się o uwolnienie przy sposobności teraźniejszego uzupełnienia wojska, odbywającego się według dotychczas obowiązujących ustaw i przepisów, ci nie mogą być przydzielani do rezerwy zastępczej.

10. Prawo otrzymania urlopu na podstawie §§. 18. do 20. ustawy o uzupełnieniu wojska z roku 1858. i artykułu 7. ustawy z dnia 10. Listopada 1867., tudzież ustępów 14. i 21. lit. *c*) rozporządzenia okólnikowego c. k. Ministerstwa Wojny z dnia 20. Grudnia 1867. oddz. 2. nr. 9943. znosi się.

Nauczycielom szkół ludowych i kandydatom stanu nauczycielskiego do tychże szkół, ma być jednak według §. 27. ustawy wojskowej przyznane na czas pokoju uwol-

nienie od obowiązku czynnej służby, jeżeli mu jeszcze podlegają, nie pomijając wszakże ośmiotygodniowego wykształcenia wojskowego i peryodycznych ćwiczeń z bronią.

Zresztą, żołnierze obecnie na mocy powyższych postanowień na urlopie będący należą teraz tylko jeszcze do kategoryi puszczonych na urlop aż do zawołania, a zatem według okoliczności, wskazanych prez stosunki stanu mogą być powołani do odbycia obowiązku czynnej służby, nie przekraczając trzyletniego czasu służby w linii, licząc od roku stawiennictwa; jeżeli nie będą woleli dopełnić swego obowiązku czynnej służby, korzystając z ulg prawnie dozwolonych ochotnikom jednorocznym, w którymto względzie bliższe szczegóły zawarte są w następujących ustępach.

Tylko będący już z wejściem w moc obowiązującą ustawy wojskowej w wojsku stałem i marynarce wojennej, na mocy wymienionych we wstępie tego ustępu postanowień, puszczeni na urlop urzędnicy Państwa, dóbr cesarskich, prywatnych, familijnych i stołowych, funduszów publicznych Reprezentacyj krajowych i powiatowych, i gmin, mających sobie poruczoną administracyę polityczną, jeżeli do tych posad potrzebnem jest udowodnienie studyów prawniczych i politycznych, dalej professorowie i nauczyciele zakładów naukowych publicznych, i posiadający prawa tychże, z wyłączeniem tych szkół ludowych, z któremi postąpi się według 2. alinei tego punktu, jeżeli po uskutecznionem porozumieniu się, władze przełożone potwierdzą, że są niezbędnie potrzebni do wykonywania służby administracyjnej i nauczania, natenczas nie pomijając ośmiotygodniowego wykształcenia wojskowego i peryodycznych ćwiczeń z bronią, mogą być za zezwoleniem Komend jeneralnych lub wojskowych podczas pokoju zostawieni na urlopie.

Ostatni ustęp w punkcie 6. ma być zastosowany także do wymienionych w drugim ustępie tego punktu.

11. Ustanowiony ustawą wojskową wyjątek przyjmowanych oficerów i urzędników wojskowych, tudzież inwalidów patentowanych nie, zostających w domu inwalidów, od postanowień przepisów o żenienie się, rozciąga się naturalnie tylko na zupełnych inwalidów lub w ogóle stale pensyonowanych oficerów, strony wojskowe, urzędników wojskowych, niższe strony i sług armii, tudzież inwalidów patentowanych i będących w rezerwacyi; co się zaś tyczy wojskowych czasowych pensyonowanych i oficerów pensyonowanych jako półinwalidzi z przeznaczeniem do zakładu miejscowego, tudzież żołnierzy pozostających na utrzymywaniu w domu inwalidów, obowiązują nadal przepisy o żenieniu się w c. k. armii lądowej z dnia 14 Września 1861. r. nr. 3851.

Przytem rozumie się samo przez się, że z małżeństw takich zawartych przez oficerów będących stale na pensyi, inwalidów patentowych i będących w rezerwacyi, pochodzące wdowy i sieroty równie nie mają prawa do zaopatrzenia ze Skarbu Państwa, jak i do żadnych innych beneficyów przysłużających według regulaminu żonom i dzieciom wojskowym (wdowom i sierotom).

Oficerowie rezerwy, tudzież oficerowie stale pensyonowani, strony wojskowe i urzędnicy mają o uskutecznionem zaślubieniu, z załączeniem świadectwa moralności narzeczonej, tudzież legalizowanego odpisu metryki ślubu zrobić doniesienie do odnośnej wojskowej władzy ewidencyjnej, która ma je komunikować przełożonej Komendzie jeneralnej (wojskowej), celem uzupełnienia ksiąg matrykularnych, a mianowicie co do oficerów rezerwy w każdym pojedyńczym wypadku, co do innych kwartalnie.

12. Krajowcy, którzy odpowiadają warunkom §§. 21. do 24. ustawy wojskowej, i zamierzają wstąpić dobrowolnie do stałego wojska (marynarki wojennej), mogą z zachowaniem postępowania, określonego w następujących punktach starać się, aby ich przyjęto jako ochotników jednorocznych. Przyjmowanie jednak zgłaszających się do tego okresu służby czynnej ustanie z dniem 31. Stycznia 1869.

Uczniowie dwóch ostatnich kursów wyższego gimnazyum lub szkoły realnej wyższej, lub zakładu naukowego tegoż samego stopnia (punkt 27.), którym zbliża się czas stawania, lub którzy podlegają już temu obowiązkowi, jeżeli opóźnienie nauk w jednym z wymienionych zakładów nie nastąpiło z ich własnej winy, i zdołają to udowodnić świadectwem przełożonego zakładu naukowego, mogą być zostawieni na urlopie aż do osiągnięcia warunków wstępnych do jednorocznej służby ochotniczej, za zezwoleniem odwłoki co do służby czynnej. Ale jeżeli zaniechają studyów przed ich ukończeniem, mają być natychmiast powołani do służby trzyletniej w linii.

13. Także żołnierze, należący już do wojska i marynarki wojennej, tudzież wcieleni przy sposobności tegorocznej zwyczajnej dostawy rekruta, chociaż po wejściu ustawy wojskowej w moc obowiązującą, którzy odpowiedzą wymaganiom w powyższym punkcie wymienionym, bez warunku dobrowolnego wstąpienia, mogą uczynić zadość obowiązkowi służby czynnej, z ulgą dozwoloną przy jednorocznej służbie ochotniczej, przyczem odbyty już czas służby czynnej policzony im będzie, jeżeli tego zażądają, do jednorocznej służby czynnej.

Korzystanie z ulg jednorocznej służby ochotniczej będzie dozwolone wymienione w poprzednim ustępie bez szkody dla prawa wynikającego z pozwolenia odłożenia czynnej służby tylko na czas teraźniejszego peryodu przejściowego, nie może się odnosić do późniejszego peryodu ani być odnowione, chociażby nawet okoliczności godne szczególnego uwzględnienia uniewiniały opóźnienie.

14. Jednoroczna służba ochotnicza może być odbyta, albo

a) o własnym koszcie, przyczem ochotnik ma podczas swojej jednorocznej służby czynnej z własnych funduszów sprawiać sobie odzież, rynsztunek i wyżywienie, a przy konnicy także konia, i starać się o utrzymanie dla niego, lub też

b) koszta te będą opędzane z wspólnego budżetu wojennego.

Wymienieni pod *a*) nie będą umieszczeni w koszarach; należytości wymienionych pod *b*) będą uregulowane późniejszemi rozporządzeniami.

Aspirantom obu kategoryj wolno jest według wyboru i uzdolnienia odbyć czas służby czynnej:

c) jako żołnierz,

d) jako lekarz,

e) jako praktykant weterynaryi, albo

f) jako farmaceuta.

Aspiranci wymienieni pod *c*) mają prawo wybrać sobie garnizon i korpus, pod *d*) szpital garnizonowy, pod *e*) pułk jazdy lub artyleryi, lub szwadron pociągów polowych, a pod *f*) aptekę wojskową.

Ochotnicy jednoroczni, wstępujący do artyleryi, korpusu inżynieryi i pionierów, jeżeli zamierzają starać się o posadę oficera rezerwy tej broni, muszą przed rozpoczęciem wykonywania jednorocznej służby czynnej udowodnić przynajmniej studya, postanowione dla ogólnego oddziału (I. i II. kurs) instytutu politechnicznego.

15. **Podania o przyjęcie aspirantów wymienionych w poprzednim punkcie pod** *a*) i *b*), którzy życzą sobie odbyć służbę jako żołnierze, wnosić należy do komendy wybranego sobie korpusu armii, podania aspirantów korpusu pociągów wojskowych do Ministeryum Wojny dla całego Państwa.

Aspiranci zostający już w służbie czynnej przedkładają podania o przyjęcie swoim władzom przełożonym.

Podania o przyjęcie medyków, weteryuarzy i farmaceutów, którzy chcą odbyć służbę w charakterach wymienionych w poprzednim punkcie pod *d*), *e*) i *f*) przesyłać należy do Komendy jeneralnej (wojskowej), w której okręgu aspirant przebywa.

Aspiranci należący do wojska a zostający na urlopie, którzy jednocześnie proszą o odwłokę czasu służby czynnej, i życzą sobie odbyć go jako żołnierze, mają przesyłać swoje podania o przyjęcie do komendy korpusu, do którego należą.

16. Pisemne (wolne od stempla) podania o przyjęcie należy nadesłać wcześnie, tak, aby w razie pozwolenia na przyjęcie, asenterunek i wcielenie aspiranta do czynnej służby mogło nastąpić najpóźniej z dniem 1. Marca 1869. r.

Później nadchodzące podania aspirantów nowowstępujących nie będą już w tym peryodzie stawiennictwa uwzględnione.

Do podania trzeba dołączyć następujące dokumenta:

a) dowód wieku potrzebnego do wstąpienia do wojska (marynarki wojennej) (§. 16 ustawy wojskowej);

b) uwierzytelnione pisemne zezwolenie ojca i opiekuna aspiranta do wstąpienia jako ochotnik;

c) dowód, że na aspirancie nie ciąży wina zaniedbania obowiązku stawienia się;

d) dowód moralnego i

e) naukowego uzdolnienia.

Dowód do *a*) stanowi metryka chrztu (urodzenia), lecz może być niepotrzebnym ze strony uczniów szkół, jeżeli ich wiek jest wyrażony w świadectwach szkolnych. Od załączenia tego dowodu ze strony należących już do wojska nie można być uwolnionym, jeżeli zaś są na urlopie, należy załączyć certyfikat urlopu.

Dowód pod *b*) jest potrzebny ze strony małoletnich, jeżeli ci nie należą jeszcze do armii, a dowód pod *c*) tylko wtedy, jeżeli aspirant nie należący do armii, jest w drugiej lub wyższej klassie wieku; za ten ostatni dowód służy odnośne poświadczenie ze strony władzy politycznej.

Dowodem *d*) jest dla aspirantów jednorocznej służby ochotniczej o własnym koszcie wystawione przez polityczną lub policyjną władzę miejscową potwierdzenie, w myśl §. 20. ustawy wojskowej, ustęp 2., jako aspirant jest moralnie usposobiony do wstąpienia do wojska jako ochotnik; dla aspirantów służby na koszt wspólnego budżetu wojennego, świadectwo nienagannego pod względem moralnym zachowania się, wystawione dla uczniów przez dyrektora odnośnego zakładu naukowego, lub przez przełożonego odnośnego kollegium professorów, dla wszystkich innych zaś aspirantów przez władzę polityczną lub policyjną, będącą w ich miejscu pobytu.

Ze strony aspirantów zostających w czynnej służbie wystarczają w obu wypadkach wyciągi z księgi kar i ewentualnie listy konduity, z których można sądzić o moralnem uzdolnieniu aspirantów.

17. **Dowód uzdolnienia pod względem naukowym (punkt 16. *e*) stanowią:**

A. Dla aspirantów służby o własnym koszcie:

a) świadectwa szkolne z ukończonego ostatniego kursu gimnazyum wyższego lub wyższej szkoły realnej; lub zakładu naukowego tymże równego (punkt 27.), jeżeli uzyskali przynajmniej pierwszą (dobrą) klassę postępu, lub

b) świadectwa uzdolnienia wydane przez komissyę examinacyjną.

B. Dla aspirantów do służby na koszt wspólnego budżetu wojennego:

a) świadectwa wymienione w poprzednim ustępie *A.* pod *a*), jeżeli udowodniają ogólny postęp celujący, lub gdzie taka ogólna klassa nie jest dawana, postęp celujący w głównych przedmiotach, w którymto razie należy także załączyć potwierdzenie ze strony zakładu naukowego, że te przedmioty, z których aspirant otrzymał postęp celujący, są głównemi w owym kursie przedmiotami;

b) świadectwa dojrzałości, lub

c) świadectwo examinu ogólnego odbytego z rezultatem uzdolnienia.

C. Dla medyków:

a) urzędowe potwierdzenie ze strony dziekana dotyczącego kollegium professorów, że aspirant został zapisany jako słuchacz zwyczajny, na który rok i na które przedmioty, i że na nie rzeczywiście uczęszcza, lub

b) dyplom doktorski.

D. Dla weterynarzy:

a) urzędowe potwierdzenie dyrektora odnośnego zakładu naukowego, że aspirant jest zapisany jako słuchacz zwyczajny, na który rok, na które przedmioty, i że na nie rzeczywiście uczęszcza, lub

b) dyplom weterynarski.

E. Dla farmaceutów:

a) urzędowe poświadczenie dotyczącego dziekana, że aspirant jest zapisany jako słuchacz zwyczajny, na który rok, i że na niego rzeczywiście uczęszcza, lub

b) dyplom na magistra farmacyi lub doktora chemii.

W przypadkach wymienionych w punkcie 12. ustępie 2. uważane będą świadectwa szkolne ukończonego ostatniego półrocza jako dowody naukowego uzdolnienia, jeżeli świadectwa te potwierdzają przynajmniej pierwszą (dobrą) klassę postępu.

Dowody te, jakoteż wymienione pod *D. a*) i *E. a*) stanowią zarazem podstawę do osądzenia, czy aspirant pod względem swego naukowego uzdolnienia kwalifikuje się lub nie, do służby na koszt wspólnego budżetu wojennego. W tym względzie dyplomy wymienione *D. b*) i *E. b*) mają być uważane jako równe świadectwom dojrzałości, jeżeli aspirant chce odbyć służbę jako praktykant weterynaryi lub farmaceuta.

Z powodu nieumienia języka niemieckiego nikt nie może być wykluczonym od jednorocznej służby ochotniczej.

18. Aspiranci do służby na koszt wspólnego budżetu wojennego mają nadto załączyć świadectwo ubóstwa, legalizowane przez władzę polityczną, do której przynależą, a wystawione przez zwierzchność gminną na zasadzie przedsięwziętego dochodzenia.

19. W braku świadectw szkolnych, przytoczonych w punkcie 17. pod *A. a)* dostarczyć należy potrzebny dowód wyższego wykształcenia przez złożenie osobnego examinu, i przedłożenie świadectwa dotyczącego (punkt 17. *A. b)*.

Dla odbywania tych examinów ustanowiona będzie przy komendzie każdej dywizyi wojsk w miejscu dyslokacyi tejże, komissya examinacyjna, tymczasowo tylko na czas przyjmowania na rok 1869.

Komissya taka składa się:

a) z szefa sztabu jeneralnego dotyczącej dywizyi wojsk jako przewodniczącego;

b) z dwóch profesorów wyższych szkół realnych;

c) z dwóch oficerów, którzy są oraz nauczycielami w szkole przy odnośnej dywizyi wojsk.

Wszyscy wzwyż wymienieni członkowie są uprawnieni do głosowania.

Na sekretarza będzie powołany jeden z niższych oficerów służbowych.

O wyznaczeniu członka ze stanu cywilnego mają Komendy jeneralne (wojskowe) w królestwach i krajach, reprezentowanych w Radzie Państwa prosić odnośną władzę krajową, w krajach Korony Węgierskiej, królewsko-węgierskie Ministeryum Wyznań i Oświecenia.

Dnie, w których examina odbywać się będą i godziny rozpoczęcia będą na czas peryodu przyjmowania aż do dnia 23. Lutego z góry ustanowione i za pośrednictwem politycznej władzy krajowej ogłaszane w krajowym Dzienniku ustaw tudzież w krajowej Gazecie urzędowej.

20. Podania o przypuszczenie do tego examinu wnosić należy do komendy dywizyi wojsk, przed której komissyą aspirant chce poddać się examinowi, i załączyć zarazem uwierzytelnione przez polityczną lub policyjną władzę miejscową świadectwo tożsamości z opisaniem osoby i podpisem nazwiska aspiranta.

Podania aspirantów zostających już w czynnej służbie przesłane będą od komendy korpusu do przełożonej komendy dywizyi wojsk.

Examin ma obejmować przedmioty w takiej rozciągłości, w jakiej są wykładane w dwóch ostatnich kursach wyższych gimnazyów lub wyższych szkół realnych.

Examina te mają się odbywać częścią ustnie, częścią pisemnie w języku, którym aspirant najbieglej włada, aby komissya mogła sobie utworzyć pewny sąd, czy aspirant posiada przepisany w ustawie wojskowej stopień wykształcenia.

Po skończeniu examinu komissya rozstrzyga większością głosów czy aspirant jest „uzdolniony“, czy „nieuzdolniony“; w pierwszym razie potwierdzone będzie aspirantowi uzdolnienie naukowe do jednorocznej służby ochotniczej na jego podaniu, wydać się mu mającem, z podpisami wszystkich członków komissyi; aspiranci nieuzdolnieni będą na rok 1869. usunięci.

Przeciwko uchwałom komissyi examinacyjnej nie ma rekursu.

21. Do przyjmowania ochotników jednorocznych obu kategoryj punkt 14. *a)* i *b)* do służby jako żołnierze są upoważnione:

pułki piechoty liniowej,
pułk strzelców tyrolskich imienia Najjaśniejszego Pana,
bataliony strzelców polowych,

pułki jazdy,
pułki artyleryi,
bataliony artyleryi fortecznej,
pułki inżynieryi,
pułk pionierów, i
korpus pociągów wojskowych, tudzież
marynarka wojenna (punkt 26.).

Rozstrzyganie względem podań o przyjęcie przysłuża Komendom obranych korpusów wojsk, a względnie Ministerstwu Wojny dla całego Państwa (punkt 15., ustęp 1. i 2.), tudzież korpusom wojsk (tamże ustęp 4.).

Względem przyjęcia medyków, weterynarzy i farmaceutów rozstrzyga Komenda jeneralna (wojskowa).

Przyjmowanie ochotników jednorocznych obu kategoryj jest co do liczby nieograniczone, tylko do korpusu pociągów wojskowych nie może być przyjętych więcej, jak 25 aspirantów.

Ochotnicy przyjęci do służby na koszt wspólnego budżetu wojennego liczą się do przepisanego stanu wyżywienia korpusu, w którego niższych oddziałach ile możności jednostajnie rozdzieleni być mają.

Przydzielanie lub przyjmowanie ochotników do kadrów zapasowych nie jest dozwolone.

22. Aspiranci nowo wstępujący, a mający sobie przyznane prawo jednorocznej służby czynnej, będą po sprawdzeniu fizycznej zdatności, do obranego korpusu assenterowani, i jeżeli odwłoka służby czynnej nie następuje, wciągnięci z dniem 1. Marca 1869. r. do czynnej służby.

Medycy i farmaceuci mają być assenterowani do pułku tego okręgu uzupełniającego, do którego przynależą.

Aspiranci należący już do służby w wojsku, będący na urlopie, którym ulgi te, co dla ochotników jednorocznych przyznane zostały, jeżeli korpus obrany nie należy do innego gatunku broni, mają być w dotychczasowym korpusie zostawieni, a do wybranego na czas służby czynnej przydzieleni: w innym razie ci, jakoteż ochotnicy przechodzący ze stanu czynnej służby do innego korpusu wojsk, mają być do obranego korpusu wojsk przeniesieni.

Jeżeli ten ostatni wypadek połączony jest ze zmianą miejsca garnizonu, natenczas ochotnik do służby o własnym koszcie ma opędzić wydatki na podróż z własnych funduszów.

O przyznaniu tym, którzy już służą, prawa do ulgi dla ochotników jednorocznych tudzież o wciągnięciu tychże do czynnej służby ma być odnośny korpus, do którego tacy ochotnicy należą, zawiadomiony, a tenże ma uczynić o tem potrzebną wzmiankę w księdze matrykularnej.

Assenterowanie ochotnika jednorocznego następuje z wyraźnem wyszczególnieniem tego charakteru w liście assenterunkowej, na prawny czas służby, 12 a względnie 10 lat.

Akt assenterunku ma być według obowiązującego dotychczas przepisu zakomunikowany komendzie przynależnego okręgu uzupełniającego, a przez tęż dotyczącej władzy politycznej.

23. Ochotnicy jednoroczni, odbywający dalej nauki, i przedkładający dowody, które to potwierdzają, mogą uzyskać odwłokę wstąpienia do służby celem ukończenia studyów, lecz nie na dłużej jak do 25. roku życia.

Ochotnicy tacy będą natychmiast puszczeni na urlop aż do czasu wymienionego w certyfikacie urlopowym, i należą do kategoryi będących na urlopie aż do zawołania

24. Jeżeli ochotnik jednoroczny z powodu błędu fizycznego, który nie pozbawia go zdolności do służby wojennej i zdatności do innego, jak obrany, gatunku broni, do obranego korpusu wojska przyjętym nie zostanie, może ponownie ubiegać się o przyjęcie do korpusu wojska tego gatunku broni, do którego posiada uzdolnienie.

Jeżeli zaś ochotnik z powodu błędu fizycznego, który go czyni niezdatnym do służby wojennej w ogólności, przyjętym nie został, pozostaje mu starać się u Komendy jeneralnej lub wojskowej o ponowne oględziny lekarskie.

Komenda jeneralna lub wojskowa zasięga od korpusu wojsk opinii lekarza wojskowego względem ochotnika, i zarządza według okoliczności stawienie go przed komissyą superarbitralną.

Jeżeli komissya uzna aspiranta za zdolnego do korpusu, do którego z powyższego powodu został nieprzyjęty, natenczas będzie do odnośnego korpusu assenterowanym; jeżelu zaś będzie uznany za zdatnego do innego gatunku broni, natenczas Komenda jeneralna lub wojskowa poleci aspiranta, według jego wyboru, korpusowi wojsk odnośnego gatunku broni, do przyjęcia.

W wypadkach wymienionych w drugim ustępie nie udzielają się aspirantowi pisemne odpowiedzi; opinie lekarskie jednak mają być notowane w korpusie, który odmawia przyjęcia.

25. Jeżeli dowodem uzdolnienia naukowego są świadectwa zagranicznych zakładów naukowych, podanie takie przesyła się nateraz ze strony korpusu do Ministeryum Wojny dla całego Państwa, aby w porozumieniu z dotyczącem Ministerstwem Wyznań i Oświecenia rozstrzygnęło, jeżeli wszystkie inne warunki do wstąpienia ochotnika mogą być uważane jako zupełnie dopełnione, i jeżeli ochotnik przy oględzinach ciała, poprzednio odbyć się mających został uznany za zdatnego do wcielenia.

26. Marynarze z powołania, którzy życzą sobie wstąpić do marynarki wojennej z ulgą jednorocznej czynnej służby, winni podania o przyjęcie przesyłać do Admirałatu w Pola.

Dowód uzdolnienia naukowego stanowią świadectwa z ukończonego niższego gimnazyum lub niższej szkoły realnej, tudzież świadectwa z ukończonych nauk w krajowej lub zagranicznej szkole żeglarskiej, jeżeli udowadniają przynajmniej I. klassę postępu.

Uczniowie wyższych zakładów technicznych, którzy chcą się poświęcić budownictwu okrętowemu lub technologii okrętowej, będą co się tyczy ulgi jednorocznej służby

ochotniczej, traktowani tak jak marynarze z powołania, jeżeli ukończyli dwa kursa w takim zakładzie, i świadectwami szkolnemi udowadniają w tym względzie przynajmniej pierwszą klassę postępu.

W braku powyższych świadectw szkolnych, dać należy dowód odpowiedniego wykształcenia przez złożenie osobnego examinu i przedstawienie dotyczącego świadectwa.

Do przedsiębrania tych examinów ustanawia się na czas przyjmowania komissyę examinacyjną w akademii marynarki w Fiume.

Komissya będzie się składać:

a) z komendanta akademii marynarki lub jego zastępcy;

b) z professora szkoły żeglarskiej;

c) z professora niższego gimnazyum lub niższej szkoły realnej;

d) z dwoch oficerów lub hydrografów, którzy są oraz professorami akademii marynarki.

Zresztą, co się tyczy przyjmowania marynarzy z powołania i równo z niemi traktowanych uczniów wyższych zakładów technicznych, jakoteż aspirantów jednorocznej służby ochotniczej przy pułku piechoty morskiej, ma się postępować według sposobu przepisanego względem przyjmowania ochotników jednorocznych do stałego wojska.

Z przypuszczonych do jednorocznej służby ochotniczej przy marynarce wojennej nikt nie jest obowiązany sprawić sobie odzież i wyżywienie.

27. We względzie udowodnienia naukowego uzdolnienia aspirantów do jednorocznej służby ochotniczej następujące krajowe zakłady naukowe uważane będą jako równe wyższym gimnazyom i wyższym szkołom realnym:

a) c. k. akademia sztuk pięknych w Wiedniu, akademia sztuk pięknych w Pradze, utrzymywana przez towarzystwo patryotyczne przyjaciół sztuki, szkoła sztuk pięknych przy c. k. instytucie technicznym w Krakowie, i szkoła artystyczno-przemysłowa w Wiedniu;

b) c. k. akademia górnicza w Leoben i Przybramie, c. k. akademia leśnictwa w Maria-Brunn, król. węgierska akademia górnictwa i leśnictwa w Schemnitz, zakłady naukowe rolnicze w Altenburgu węgierskim, Debreczynie, Keszthety, Tetschen-Liebwerd, w Tabor i Dublanach, zakłady naukowe leśnictwa w Weisswasser i Eulenbergu, c. k. akademia handlowa w Tryeście, dalej akademie handlowe w Wiedniu i Pradze, i akademia dla handlu i przemysłu w Gracu, tudzież

c) instytut weterynaryi wojskowej w Wiedniu, o ile ten jest zakładem naukowym cywilnym, i instytut przyrządzania lekarstw dla bydła w Peszcie.

28. Krajowcy, którzy według §. 20. ustawy wojskowej życzą sobie wstąpić dobrowolnie do stałego wojska lub marynarki wojennej, mają przedłożyć dowody wymienione w punkcie 16. tego rozporządzenia pod *a)* i *d)*, a ewentualnie także pod *a)* i *e)* do *d)* w taki sposób, jak to jest postanowione dla ochotników jednorocznych do służby o własnym koszcie.

Assenterowanie takich ochotników może odtąd nastąpić tylko za zgodą odnośnego korpusu, do którego ochotnik chce być wcielonym. Ich obowiązek służby wojskowej w stałem wojsku lub marynarce wojennej ustanowiony jest w §. 4. ustawy wojskowej razem na lat 12. a względnie lat 10.

Ale jeżeli już dopełnili swego obowiązku służby wojskowej, mogą być zobowiązani tylko do trzyletniej służby w linii.

Zresztą co do assenterowania tych ochotników istniejące przepisy pozostają jeszcze na teraz obowiązującemi.

Zarazem podaje się do wiadomości na prośbę c. k. Komendy jeneralnej we Lwowie:

Stosownie do powyższego punktu 19. zarządzone examina aspirantów jednorocznej służby ochotniczej odbywać się będą przy XI. dywizyi wojsk we Lwowie i przy XII. dywizyi wojsk w Krakowie dnia 22. Lutego, a gdyby tego wielki napływ examinowanych wymagał, dnia 23. Lutego 1869., i rozpoczną się o godzinie 9tej przed południem. Odnośne podania o przypuszczenie do examinu wnosić należy najpóźniej do dnia 20. Lutego 1869. do rzeczonych komend dywizyi, a podania o przyjęcie jako ochotników jednorocznych, ze względu na punkt 16. niniejszego obwieszczenia z załączeniem potrzebnych świadectw, najpóźniej do 25. Lutego 1869. do Komend wojska lub władz wojskowych, którym przysłuża prawo zezwalania na przyjęcie wspomnionych ochotników. Aspiranci, którzy się opóźnią ze zgłoszeniem, nie będą uwzględnieni w peryodzie 1868—1869. r.

Possinger m. p.

Nr. 10.

Obwieszczenie c. k. Namiestnictwa z dnia 9. Stycznia 1869. roku liczba 69.811,

dotyczące upoważnienia Namiestnictwa do udzielania w imieniu Ministerstwa Obrony krajowej i publicznego Bezpieczeństwa wyjątkowych konsensów do zawierania małżeństwa.

Na mocy postanowień §. 44. ustawy wojskowej z 5. Listopada 1868. roku (Dzien. ustaw Państwa nr. 151.) upoważnionem zostało Namiestnictwo, takim osobom, które podług osnowy tego paragrafu potrzebują wyjątkowego pozwolenia do zawierania małżeństwa, udzielać takiego pozwolenia w imieniu Ministerstwa Obrony krajowej i Bezpieczeństwa publicznego wtedy, jeżeli istnieją i należycie udowodnionemi zostaną okoliczności, zasługujące na szczególne uwzględnienie.

Co się stosownie do wys. dekretu c. k. Ministerstwa Obrony krajowej i Bezpieczeństwa publicznego z 10. Grudnia 1868. roku liczba 3670 podaje do powszechnej wiadomości.

Possinger m. p.